

Akaan hautausmaa

YHTEISMUISTOMERKIT

1. Sankarimuistomerkki ja sankarihautausmaa

Kunta	Akaa
Vanha kunta	Toijala
Nimi	Sankarimuistomerkki ja sankarihauta-alue
Paikka	Akaan hautausmaa
Osoite	Sontulantie 17 , Jussintie 6
Omistaja	Akaan seurakunta
Kohdetyyppi	monumentaaliveistos
Ajoitus	1939-1945
Julkistamispäivä	28.09.1947
lisätieto	Sankarimuistomerkin paljastaminen
Inventointipäivä	12.07.2016

Taiteilija	Nordenswan, Mikael
Valmistaja	Toijalan kiviveistämö
Valmistuspaikka	Akaa , Toijala

Leveys	325 cm
Korkeus	230 cm
Syvyys	28 cm
Päämateriaalit	Kivi
Materiaalitarkenne	Punagraniitti

Sankarimuistomerkki ja sankarihautausmaa

Historia

Akaan kirkkovaltuusto varasi hautausmaan vanhasta osasta (B11), Leanderin mäen laelta kokouksessaan 26.5.1936 alueen ”seurakunnan erikoistarpeita varten”. Mahdollisesti tarkoituksena oli, että alueelle tulisi paikkakunnan merkkihenkilöitten hautoja. Syksyllä 1939 mainittu alue jouduttiin kuitenkin ottamaan muuhun käyttöön. Alueelle perustettiin talvi- ja jatkosodan myötä sankarihautausmaa. Alue oli käytössä jo sodan aikana. Vuonna 1945 sankarihauta-alueen ristit ja nimet yhdenmukaistettiin. Kunnostustyön teki maalari Kalle Lehtovuori.

Hautausmaan tyynykivet ovat hautausmaa-arkkitehti Ilmari Wirkkalan (1890-1973) suunnittelemat. Muistomerkit ovat punagraniittisia, suorakulmion muotoisia tyynykiviä. Kiillotettujen kivien pintaan on kaiverrettu vainajan nimi ja sotilasarvo. Talveksi haudoille laitetaan valkoiset puuristit.

Alueella on 140 erillishautaa sodassa kaatuneille. Aivan viime vuosina hautausmaalle on tuotu aiemmin tunnistamattomien akaalaisten sotilaiden jäännöksiä.

Ympäristö

Sankarihautausmaa sijaitsee Akaan hautausmaan pohjoisosassa ns. vanhalla puolella, osastossa B11. Sankarihautausmaa sijoittuu osaston itäpäätyyn, lähelle uutta kappelia. Osastoa rajaavat pohjoisessa ja lännessä käytävät, idässä ja etelässä pensasaita.

Sankarihautausmaan itäpäädyssä on Karjalaan jääneiden muistomerkki ja länsipäädyssä Sankarimuistomerkki. Sankarihaudat sijoittuvat muistomerkkien välimaastoon.

Akaan sankarihautausmaa on itä-länsisuuntainen kapea maa-alue, jossa on 12 riviä muistomerkkejä. Jokaisessa rivissä on 5-12 hautapaikkaa. Hautojen pinta on nurmikkoa ja haudoille johtavat liuskekivipolut. Etelässä alue rajautuu muotoon leikattuun kiiltotuhkapensasaitaan.

Sankarimuistomerkki 1947

Sankarihauta-alueen ja sankarimuistomerkin suunnitteli arkkitehti Mikael Nordenswan, joka suunnitteli myöhemmin (1965) myös hautausmaan uuden kappelin. Tyynykivet ja sankarimuistomerkin edessä oleva maljakko (1953) ovat hautausmaa-arkkitehti Ilmari Wirkkalan (1890-1973) suunnittelemat. Sankarihaudan edustalla oleva graniittinen kukkamalja valmistui 1954. Maljan on tehnyt Toijalan kiviveistämö.

Kirkkoneuvosto perusti muistomerkkirahaston ja sankaripatsastoinikunnan 1940-luvun alussa. Sota kuitenkin hidasti asiaa ja sankaripatsasrahasto perustettiin uudelleen heti erillisrauhan solmimisen jälkeen 1944. Vuonna 1946 kirkkohallintokunnan kokouksessa oli käsiteltävänä arkkitehti Mikael Nordenswanin luonnokset sankarihautamuistomerkeiksi.

Talvi- ja jatkosodan muistomerkki paljastettiin 28.9.1947.

Muistomerkki on korkea, punagraniittinen seinämä, jossa vasemmalla on kolmen sotilashahmon profiilit reliefinä. Hahmot katsovat itään ja etummainen heistä pitelee soihtua. Reliefin tausta on mattahiottu ja kohoava osa on kiiltäväksi hiottu. Hienovaraisesti toteutettu reliefiaihe liittyy oikealla oleviin nimiin. Muistomerkin oikealla puolella on yläosassa vuosiluvut 1939 1944 ja niiden alla kullatuin, kaiverretuin kirjaimin kirjoitettu sankarivainajien nimet. Muistomerkki seisoo matalan, piikatun harmaagraniittisen peruskiven päällä.

Muistomerkkiin on kaiverrettu 140 nimeä (2016). Alkuperäisessä nimiluettelossa oli 99 nimeä. Viimeksi kiveen on kirjoitettu Kiestingissä kaatuneen, kenttähaudasta Akaan hautausmaalle siirretyn Joonas Einari Vigrenin nimi vuonna 1997.

Teoksen materiaali on punagraniitti, mitat korkeus 230 cm, leveys 325 cm ja paksuus 28 cm. Kirjoitustekniikkana on kaiverrus ja kultaus. Muistomerkin korkeus on valmistanut Toijalan kiviveistämö.

Sankarimuistomerkki sijaitsee sankarihautausmaan länsipäädyssä. Sankarimuistomerkin ympärillä idässä, etelässä ja lännessä kiertää matala, porrastettu reunakiveys, joka rajaa muistomerkin alueen ja sen edessä ja länsisivulla sijaitsevat sankarihaudat. Muistomerkin edessä on leveä liuskekivetty alue. Muistomerkin taustalla kasvaa suurikokoinen kuusi, joka kehystää hienosti massiivista reliefiä ja tasapainottaa sen pelkistettyä muotoa.

2.Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki

Kunta	Akaa
Vanha kunta	Toijala
Nimi	Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki
Paikka	Akaan hautausmaa
Osoite	Sontulantie 17, Jussintie 6
Omistaja	Akaan seurakunta
Kohdetyyppi	monumentaaliveistos
Ajoitus	1954
Julkistamispäivä	11.07.1954

Inventointipäivä 12.07.2016

Leveys	85 cm
Korkeus	250 cm
Syvyys	30 cm
Päämateriaalit	Kivi
Materiaalitarkenne	Punagraniitti

Taiteilija	Leppänen, Veikko
Valmistaja	Someron Kiviveistämö
Valmistuspaikka	Somero
Rahoittaja	Toijalan Karjalaseura Ry.

Karjalaan jääneiden muistomerkki 1954

Historia

Karjalaan jääneiden muistomerkkin pystytti Toijalan Karjalaseura ry. Muistomerkki paljastettiin 11.7.1954. Muistomerkkin suunnitteli taiteilija Veikko Leppänen. Harmaagraniittisen reliefin kuva-aiheena on rukoileva naishahmo. Muistomerkkin on valmistanut Someron Kiviveistämö.

Muistomerkkin korkeus on 250 cm, leveys 85 cm ja paksuus noin 30 cm. Muistomerkkiin on kaiverrettu teksti ”Vuonna 1944 rajan taakse jääneiden vainajien muistolle. Toijalan Karjalaiset 1954.”

Teos kiinnittää katseen sankarihautausmaan takareunassa. Se luo päätepisteen katseelle tuoden juhlanan ja rauhallisen elementin alueen kokonaisuuteen. Muistomerkkin edessä on liuskekivistä tehty kulkualue.

Ympäristö

Karjalaan jääneiden muistomerkki sijaitsee hautausmaan pohjoisosassa ns. vanhalla hautausmaalla, osastossa B. Muistomerkki on sankarihautausmaan itäpäädyssä. Muistomerkkin takana on matala pensasaita, joka rajaa sankarihautausmaa-alueen. Pensasaidan takana kulkee hautausmaan itäreunan käytävä.

3.Valkoisten puolella taistelleiden muistomerkki

Kunta	Akaa
Vanha kunta	Toijala
Nimi	Valkoisten puolella taistelleiden muistomerkki 1918
Paikka	Akaan hautausmaa
Osoite	Sontulantie 17 , Jussintie 6
Omistaja	Akaan seurakunta
Kohdetyyppi	monumentaaliveistos
Ajoitus	1919
Julkistamispäivä	26.04.1919
Lisätieto	Paljastettu Toijalassa vietetyn vapausjuhlan yhteydessä 25.-26.4.1919
Inventointipäivä	12.07.2016
Mitta	korkeus n. 2 m
Lisämitta	Muistomerkin ympärillä oleva reunakiveyksellä rajattu alue 4 x 4 metriä.
Päämateriaalit	Kivi
Materiaalitarkenne	Harmaa graniitti
Taiteilija	Porila, Evert
Valmistaja	P.Toivonen, Tampere
Valmistuspaikka	Suomen Graniitti Oy Tampere

Valkoisten muistomerkki 1919

Historia

Kansalaissodan päättymisen jälkeen akaalainen junailija Tuomo Sarvela esitti, että Akaan hautausmaalle pystytettäisiin muistomerkki kaatuneille sankareille. Näiden neljän valkoisten puolella taistelleen muistomerkki paljastettiin Toijalan vapausjuhlassa 25. - 26.4.1919.

Muistomerkin suunnitteli kuvanveistäjä Evert Porila ja toteutti Suomen Graniitti Oy. Evert Porila on tunnettu etenkin vapaussodan aikaisista muistomerkeistään. Hän on suunnitellut valkoisten muistomerkin mm. Kalevankankaan hautausmaalle ja vapaussodan aikaista Mannerheimia kuvaavan patsaan Vehmaisten Mannerheiminkalliolle Tampereella.

Kansalaissota koetteli ankarasti Akaan seutua. Akaan hautausmaan etelämuuri on käytössä punaisten teloituspaikkana. Valkoisten muistomerkki pystytettiin hautausmaalle hyvin pian sodan jälkeen vuonna 1919.

Vuonna 1919 kun muistomerkki paljastettiin, sen sijaintipaikka oli vaikuttava. Hautausmaan laajennusosaa ei oltu vielä hankittu, vanhaa kappelia rakennettu tai sankarihautausmaata perustettu. Muistomerkki kohosi korkeana valkoisena monumenttina hautamuistomerkkien joukosta keskellä hautausmaata pääkäytävän varrella. Hautausmaalle kuljettiin Sontulantien portista, josta on suora näköyhteys kohti muistomerkkiä.

Kuvaus

Valkoisten puolella taistelleiden muistomerkki on kookas, vaalea kiviteos. Pelkistetty veistos muodostuu peruskivistä, välikivistä ja nimikivistä. Peruskivi ja välikivi ovat suorakulmaisia, nimikivi on kulumista koverrettu korkea pystykivi. Koriste-elementteinä on kivipalloja teoksen kulmauksissa ja päällä.

Nimikivessä on neljän kansalaissodassa valkoisten puolella taistelleen akaalaisen nimet. Nimet ovat kiven eri sivuilla. Välikivessä on tekstit ”Kaatuivat vapaustaistelussa oikeuden ja Isänmaan puolesta” ja ”Patsaan pystyttivät kiitolliset kansalaiset”. Välikiven alakulmassa on kiviveistämön nimi, P.Toivonen Tre.

Muistomerkkiä ympäröi reunakivillä rajattu alue, jonka koko on 4 x 4 metriä. Alueen sisällä on kukkaistutus ja nurmea.

Ympäristö

Valkoisten muistomerkki sijaitsee Akaan hautausmaan pohjoispäädyn keskiosassa. Muistomerkki on näkyvällä paikalla, Sontulantien portilta vanhalle kappelille johtavan pääkäytävän varrella ja pienen hiekka-aukion takana.

Muistomerkki sijaitsee osaston B keskivaiheilla. Osaston itäpäädyssä on Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki, sankarihautausmaa ja sankarimuistomerkki. Valkoisten muistomerkin vieressä, eteläpuolella on Viron vapaussodassa kaatuneiden muistomerkki vuodelta 1919.

Lisätiedot

Muistomerkin suunnittelija Evert Martialis Porila (vuoteen 1907 asti Grönfors) syntyi 30.6.1887 Sääksmäellä. Hän opiskeli kuvanveistäjä Emil Wikströmin opissa 1905-1907 ja Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa 1907–1909. Porila on tunnettu etenkin kansalaissotaan liittyvistä veistoksistaan. Hänen tuotantoon on mm. Valkoisten hautamuistomerkki Kalevankankaan hautausmaalla Tampereella (1921), Vapaussodan sankaripatsas Rovaniemellä (1922) ja Mannerheimin patsas Vehmaisten Mannerheiminkalliolla Tampereella (1939, nykyiselle sijoituspaikalleen 1956).

4. Viron vapaussodassa ja Aunuksessa kaatuneiden muistomerkki

Kunta	Akaa
Vanha kunta	Toijala
Nimi	Viron vapaussodassa ja Aunuksessa kaatuneiden muistomerkki 1919
Paikka	Akaan hautausmaa
Osoite	Sontulantie 17 , Jussintie 6
Omistaja	Akaan seurakunta
Kohdetyyppi	muistokivi
Mitat	Leveys 65 cm Korkeus 125 cm Syvyys 20 cm
Lisämitta	Muistomerkin ympärillä oleva reunakiveyksellä rajattu alue 4 x 3 metriä.
Päämateriaalit	Kivi
Materiaalitarkenne	Harmaa graniitti
Inventointipäivä	12.07.2016

Viron vapaussodassa ja Aunuksessa kaatuneiden muistomerkki 1919

Historia

Viron vapaustaistelu 1918-1920 kosketti läheisesti akaalaisia. Kun lähtijöiden määrä suhteutetaan paikkakunnan väkilukuun, oli Viron vapaustaistelussa Suomesta eniten mukana akaalaisia. Muistomerkissä on viiden Virossa kaatuneen ja yhden Aunuksessa kaatuneen akaalaisen nimet. Aunuksessa kaatui pappilan palveluskuntaan kuulunut Oskari Edvard Suojanen.

Muistomerkki sijaitsee Valkoisten muistomerkkin vieressä. Muistomerkkin suunnittelija on tuntematon.

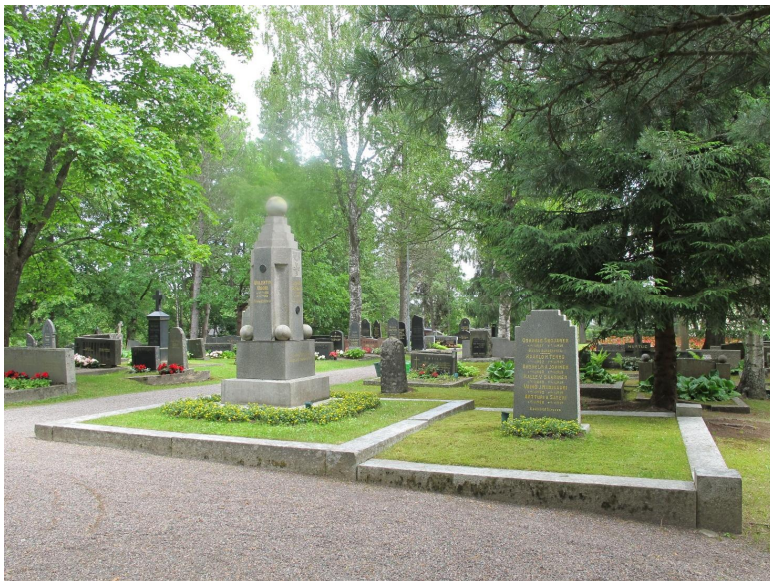
Kuvaus

Viron vapaustaistelun muistomerkki on pelkistetty pystykivi. Kiven yläosassa on porrastus. Kiveen on kaiverrettu taisteluissa kuolleiden nimet. Muistokiveä ympäröi reunakivillä rajattu nurmialue (4 x 3 m) ja muistomerkkin edessä on kukkaistutus.

Ympäristö

Viron vapaustaistelun muistomerkki sijaitsee Akaan hautausmaan pohjoispäädyn keskiosassa. Muistomerkki on näkyvällä paikalla, Sontulantien portilta vanhalle kappelille johtavan pääkäytävän varrella ja pienen hiekka-aukion takana.

Muistomerkki sijaitsee osastossa B. Osaston itäpäädyssä on Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki, sankarihautausmaa ja sankarimuistomerkki. Muistomerkkin vieressä, pohjoispuolella on valkoisten puolella Suomen kansalaissodassa taistelleiden muistomerkki vuodelta 1919. Muistomerkkin itäpuolella kasvaa suuri kuusi.

5. Punaisten puolella taistelleiden muistomerkki

Kunta	Akaa
Vanha kunta	Toijala
Nimi	Punaisten puolella taistelleiden muistomerkki 1918
Paikka	Akaan hautausmaa
Osoite	Sontulantie 17 , Jussintie 6
Omistaja	Akaan seurakunta
Kohdetyyppi	monumentaaliveistos
Ajoitus	1956
Julkistamispäivä	09.09.1956
Inventointipäivä	12.07.2016

Mitat	Leveys 85 cm Korkeus 205 cm Syvyys 25 cm
Lisämitta	Reunakiveyksellä rajattu alue muistomerkin ympärillä lev. 250 cm, syv. 190 cm.
Päämateriaalit	Kivi
Materiaalitarkenne	Punagraniitti

Taiteilija	Salo, Matti
Valmistaja	Toijalan kiviveistämö
Valmistuspaikka	Akaa , Toijala

Punaisten muistomerkki 1956

Historia

Akaan kirkkohallintokunta sai kokoukseensa 21.9.1955 käsiteltäväksi anomuksen, joka koski kansalaissodassa teloitettujen punaisten muistomerkkiä. Muistomerkki päätettiin sijoittaa hautausmaan vanhan kappelin läheisyyteen. Punaisten puolella taistelleiden muistomerkki paljastettiin 9.9.1956. Teoksen suunnitteli taiteilija Matti Salo ja toteutti Toijalan kiviveistämö.

Akaassa on käyty runsaasti kansalaissodan taisteluita. Toijalan Riihiniemessä sijaitsee kansalaissodan punaisten hautausmaa. Riihiniemessä on Matti Salon suunnittelema Punaisten hautausmaan muistomerkki. Muistomerkki paljastettiin sodan jälkeen 23.9.1945.

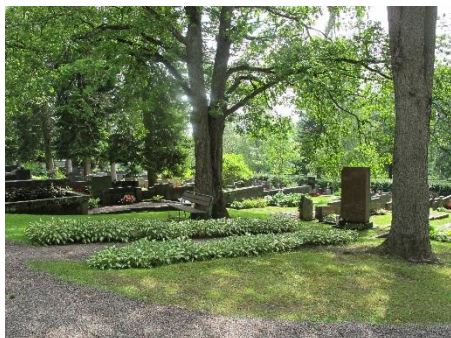
Akaan hautausmaan vanhan alueen eteläreunalla olevaa muuria vasten teloitettiin punaisten puolella taistelleita. Alue oli sen aikaisen hautausmaan ulkopuolella. Ainoa tiedossa oleva hautausmaalle haudattu punaisten puolella taistellut ja teloitettu on Roosa Lehtonen, jonka hautapaikka on osastossa A4_06_098.

Kuvaus

Punaisten puolella taistelleiden muistomerkki on korkea, kapea punagraniittinen kivipaasi. Muistomerkkin yläosassa on vuosiluku 1918 ja alaosassa teksti "Omistettu vakaumuksensa puolesta henkensä menettäneiden ja tässä hautausmaassa lepäävien työläisten muistoksi".

Kivessä on kaiverrettuna naisen ja lapsen hahmot. Nainen katsoo alas lapseen ja pitää häntä kädestä kiinni. Muistomerkissä on kuvattu kauniisti kansalaissodan monelle perheelle ja yksittäiselle ihmiselle aiheuttama suru.

Muistomerkille johtaa sorakäytävä, jonka molemmin puolin on istutukset. Teosta ympäröi reunakivillä rajattu nurmialue, jonka leveys on noin 2,5 metriä ja syvyys 1,9 metriä. Muistomerkkin etupuolella on kukkaistutus. Sorakäytävän molemmin puolin kasvaa suuri lehtipuu.

Ympäristö

Punaisten muistomerkki sijaitsee hautausmaan keskiosassa osastossa C. Alue on osaston C2 länsipäädyssä, etelään viettävässä rinteessä. Käynti muistomerkille on sen pohjoispuolella kulkevalta käytävältä. Muistomerkkin länsipuolella on hautausmaan vanha kappeli.

6. Muualle haudattujen muistomerkki

Kunta Akaa
Vanha kunta Toijala
Nimi Muualle haudattujen muistomerkki
Paikka Akaan hautausmaa
Osoite Sontulantie 17 , Jussintie 6
Omistaja Akaan seurakunta
Kohdetyyppi muu
Ajoitus 1999
Julkistamispäivä 24.10.1999

Inventointipäivä 12.07.2016

Mitat	Leveys 40 cm
	Korkeus 160 cm
	Syvyys 40 cm
Lisämitta	Peruskivi noin 150 x 150 cm
Päämateriaalit	Kivi
Materiaalitarkenne	Punagraniitti

Muualle haudattujen muistomerkki

Historia

Akaan hautausmaan Muualle haudattujen muistomerkki on Akaan kirkkopihan portin kivipylväs. Portin pylväitä on säilytetty seurakunnan tiloissa. Vuonna 1999 portin pylväät saivat uutta käyttöä. Toinen niistä sijoitettiin Akaan hautausmaalle Muualle haudattujen muistomerkiksi ja toinen entisen pappilan muistomerkiksi Pappilankylälle.

Muistomerkkin ja siinä olevan tekstin ”Jeesus sanoi: Minä olen portti. Joka tulee sisään minun kauttani, pelastuu. Joh. 10:9. Rakkaittemme muisto elää. Akaan kirkkopihan portinpylväs vuoteen 1999.” on suunnitellut Akaan kirkkoherrana 1980-2011 toiminut Sauli Turja. Hän suunnitteli myös pappilan muistomerkkin teksteineen.

Muualle haudattujen muistomerkki paljastettiin 24.10.1999.

Ympäristö

Muistomerkki sijaitsee vanhan kappelin (1928) lähellä hautausmaan keskiosassa. Sijaintipaikka on osasto C1:n länsipäädyssä, etelään viettävässä rinteessä. Muistomerkkin länsipuolella on hautausmaan läpi pohjois-eteläsuunnassa vievä käytävä.

7. Tuhkarinne

Kunta	Akaa
Vanha kunta	Toijala
Nimi	Anonyymien hautausmaa, Tuhkarinne
Paikka	Akaan hautausmaa
Osoite	Sontulantie 17 , Jussintie 6
Omistaja	Akaan seurakunta
Kohdetyyppi	muistokivi
Ajoitus	1989 - 1990
Valmistaja	Jokisen kiviveistämö
Inventointipäivä	12.07.2016

Historia

Akaan hautausmaalle rakennettiin tuhkausten yleistyessä anonyymien hautausmaa eli Tuhkarinne. Alue valmistui 1989-1990. Muistomerkkinä on korkea, leveä kivimuuri hautausmaan keskivaiheilla, ns. vanhan hautausmaan eteläsivulla. Paikalla on aiemmin ollut kansalaissodan teloituspaiikka. Kivimuuriin on kiinnitetty Tuhkarinteeseen haudattujen nimilaatat.

Kivimuurissa olevan tekstin ”Minä tiedän lunastajani elävän. Job 19:25” on valinnut Akaan kirkkoherrana 1980-2011 toiminut Sauli Turja. Hauta-alueelle johtavan portaikon ja muurin on valmistanut Jokisen kiviveistämö.

Ympäristö

Alue sijaitsee hautausmaan keskivaiheilla, vanhan kappelin länsipuolella. Aluetta rajaa kahdelta puolelta pengerryks ja kivimuuri. Pohjoisessa on vanhan hautausmaan eteläsivun kivimuuri ja etelässä kulkuväylän kivipenger. Tuhkarinne sijaitsee etelään suuntaavassa rinteessä ja sen eteläpuolitse kulkee hautausmaan läpi vievä kulkuväylä. Muistomerkille johtavat portaikat kulkuväylältä. Aluetta ryhdistävät korkeat männyt. Kokonaisuutena alueen tunnelma on arvokas ja rauhallinen.